

Άγ. Επιφάνιος Κύπρου, Πατέρας και Διδάσκαλος της Εκκλησίας-1

Ορθοδοξία / Πατερική Θεολογία

Νίκος Ι. Νικολαΐδης, Ομότ. Καθηγητής Πατερικής Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών

Συμπληρώνονται φέτος 1610 χρόνια από την κοίμηση του αγίου Επιφανίου (403-2013). Ο άγιος έζησε συνολικά 93 χρόνια (γεννήθηκε το 310). Από αυτά, 37 συναπτά έτη υπηρέτησε την Εκκλησία της Κύπρου ως επίσκοπος Κωνσταντίας και συνάμα ως Αρχιεπίσκοπος Κύπρου. Αξίζει να σημειωθεί ότι υπήρξε δυναμικός και σημαντικός θεολόγος, ενώ συγκρότησε τον μοναχισμό στην Κύπρο και έχαιρε φήμης αγίου εν ζωή.

Κατά τον συναξαριστή του δεν καταγόταν από την Κύπρο. Έλκει την καταγωγή του από την Παλαιστίνη και φέρεται, ή και πιστεύεται, ότι είναι γόνος εβραϊκής οικογένειας. Το τελευταίο τούτο, ότι δηλαδή είναι εβραίος, από κάποιους αμφισβητείται. Θεωρούν ότι ο άγιος δεν αποκλείεται να είναι ελληνικής καταγωγής, αφού, όπως διατείνονται, οι εβραϊκοί πληθυσμοί στα χρόνια που έζησε ο άγιος Επιφάνιος δεν υπήρχαν στην Παλαιστίνη, είχαν εκδιωχθεί· και, ακόμη, υποστηρίζουν ότι ο άγιος στα κείμενά του φαίνεται να είναι άριστος γνώστης και χειριστής της ελληνικής γλώσσας και φιλοσοφίας και ορισμένες φορές μάλιστα, παραπέμποντας τους ακροατές των λόγων του στους Έλληνες, εντάσσει μαζί με αυτούς και τον εαυτό του. Άλλωστε και το όνομά του Επιφάνιος, λένε, είναι ελληνικό.

Στην Αλεξάνδρεια και την Παλαιστίνη

Χάριν της οικονομίας του χώρου και του χρόνου, παραλείπομε τα της παιδικής του ηλικίας, προκειμένου να σπεύσομε, για να συναντήσομε τον άγιο, νεαρό όντα, να μεταβαίνει στην Αλεξάνδρεια, για να γνωρίσει τις μεγάλες μορφές των ασκητών και των μοναχών. Ήταν, ως φαίνεται, εκ κοιλίας μητρός αφορισμένος για την κλήση του μοναχού. Αναμφίβολα καθοριστικό ρόλο στην ζωή και στο έργο διαδραμάτισε η συνάντησή του με τον Μέγα Αθανάσιο. Στα έργα του, κυρίως στο “Πανάριόν” του, συχνά-πυκνά αναφέρεται στον “μακαριστό Παπα-Αθανάσιο”, -έτσι τον αποκαλεί-, και τον θαυμάζει συγχρόνως, για να σημειώσει ότι όχι μόνο τότε ως νεαρός, αλλά και μεταγενέστερα επικοινωνούσε είτε προσωπικά είτε δι’

επιστολών μαζί του, για να συζητήσει θέματα που αφορούσαν στην ζωή και την πίστη της Εκκλησίας.

Στην Αλεξάνδρεια, εκτός από την εμπειρία του μεγαλείου της προσωπικότητας του Μ. Αθανασίου και άλλων οσιακών μορφών, ο άγιος Επιφάνιος απέκτησε και μια άλλη εμπειρία: Την γνώση των δολοπλοκιών και της ασεβούς συμπεριφοράς των τότε Γνωστικών, οι οποίοι, διαβλέποντας το πνευματικό μέγεθος του αγίου, προσπάθησαν να τον παρασύρουν στα έκνομα και ρυπαρά έργα τους. Το σθένος του Επιφανίου τότε διαφάνηκε ακλόνητο. Παράλληλα, φαίνεται πως η ραδιουργός αυτή στάση των Γνωστικών λειτούργησε θετικά μέσα του, αφού στην συνέχεια ο άγιος παίρνει την απόφαση να εργασθεί ακάματα εναντίον των ποικιλώνύμων αιρέσεων και να αποβεί στην συνέχεια φοβερός πολέμιός τους.

Έτσι με την επιστροφή του στην Παλαιστίνη προγραμματίζει και ιδρύει ο ίδιος Μοναστήρι στην Βησανδούκη με την ονομασία “Παλαιόν” και συγκεντρώνει γύρω του πολλούς μοναχούς· και μαζί τους αγωνίζεται τον «καλόν αγώνα» της άσκησης και της προσευχής. Στο διάστημα τούτο, το οποίο αριθμεί 30 χρόνια, ο άγιος καταθέτει εν θεωρία και πράξει το βίωμα και την πίστη της “Καθολικής Εκκλησίας”, όρο τον οποίο ο ίδιος συχνά στα έργα του αναφέρει.

Στο μεταξύ η καλή φήμη για τον ηγούμενο της Μονής “Παλαιόν” τρέχει. Όλοι τον παραδέχονται ως πατέρα και διδάσκαλο της Εκκλησίας. Ο ίδιος όμως ζεί απλά και ταπεινά. Παρά την δημοσιότητά του, δεν επαίρεται, αλλά κρίνει τον εαυτό του “ελάχιστον” και “ευτελή”. Γι’ αυτό και θεωρεί απαραίτητο, κατά καιρούς, να αφήνει την συνοδεία του και να έρχεται στην Κύπρο. Εδώ διανύει αποστάσεις πεζός, για να πάει στην σημερινή Επισκοπή της Πάφου και να ανεβεί στο υπερκείμενο όρος, προκειμένου να προσπέσει ως ταπεινός υποτακτικός στον Γέροντά του και μετέπειτα όσιο Ιλαρίωνα, για να δεχθεί τις πατρικές του νουθεσίες. Τούτη η διαγωγή πρέπει να διακρατηθεί βαθειά μέσα μας, ως υπογραμμός για την θεοσεβή ζωή μας.

Ο άγιος Επιφάνιος Αρχιεπίσκοπος Κύπρου· το έργο του

Έτσι αρχίζει η σύνδεση του αγίου με την Κύπρο. Γι’ αυτό σε μια από τις επισκέψεις του στον Γέροντα Ιλαρίωνα -ήταν τότε το 367-χήρευε ο θρόνος της Αρχιεπισκοπής Κύπρου. Οι επίσκοποι της Κυπριακής Εκκλησίας, σκοπεύοντας σε μια θεοτερπή εκλογή, κατέφυγαν στον Ιλαρίωνα, για να τους φωτίσει για την εκλογή. Είναι και τούτο ένα άλλο σημαντικό κεφάλαιο στην εκκλησιαστική ζωή. Ένας, ίσως, εστερημένος παιδείας ερημίτης να γίνεται σύμβουλος επισκόπων για τόσο σοβαρό θέμα, των Κυπρίων τότε, ή και ελλογίμου άνδρα, (του Επιφανίου, ο οποίος σημειωτέον ήταν κάτοχος πέντε γλωσσών). Και όμως στα πράγματα του Θεού δεν

ισχύουν τα μέτρα των ανθρώπων. Ο όσιος Ιλαρίωνας εκ Θεού παρορμώμενος υπέδειξε στην ομήγυρη των Κυπρίων επισκόπων τον Επιφάνιο. Ο άγιος αντέδρασε. Αναλογιζόταν το βάρος της ευθύνης, σκεπτόταν την Μονή της μετανοίας του και τα εκεί εγκαταβιούντα τέκνα του. Παρά ταύτα, οι προσπάθειές του να αποφύγει έβλεπε ότι ήταν μάταιες, γιατί διέκρινε ότι η άρνησή του σήμαινε ανυπακοή στον Γέροντά του και στην Εκκλησία. Και το 367 μ.Χ. εκλέγεται, χειροτονείται και ενθρονίζεται επίσκοπος Κωνσταντίας (ή της πάλαι ποτέ διαλαμψάσης επισκοπής Σαλαμίνας) και Αρχιεπίσκοπος Κύπρου.

Επί της εποχής του, η Κυπριακή Εκκλησία γνώρισε ένα από τους πιο επιδέξιους οιακοστροφούς. Η άνοδός του στον Θρόνο του Αποστόλου Βαρνάβα δεν διέβρωσε την αγία προσωπικότητά του. Η ποιμαντική του μέριμνα κινήθηκε σε δύο άξονες: στον πώς να καταρτίσει εν Αγίω Πνεύματι το ποίμνιο της Κύπριδος Εκκλησίας, αλλά και στον πώς να το οχυρώσει ενάντια στους παντοδαπούς εχθρούς. Γι' αυτό και δεν ολιγωρεί. Μετατρέπει την επισκοπή του σε κοινόβιο. Γύρω του σιγά-σιγά συσσωρεύονται οι “μαθητές” του, τους οποίους καταρτίζει και αποστέλλει στο έργο της Εκκλησίας. Ο ίδιος περιοδεύει σε όλη την Κύπρο με στόχο: όσους εύρει αιρετικούς, να τους συνεφέρει· και όσους εύρει ειδωλολάτρες, να τους φωτίσει. Έτσι στα χρόνια της αρχιερατείας του κανένας δεν υπήρχε στην Κύπρο ειδωλολάτρης ή αιρετικός. Το κύρος του μεγεθύνεται και εξαπλώνεται. Απ' αυτό το γεγονός αφορμάται και ο Μ. Θεοδόσιος, για να εκδώσει το σχετικό, κατά την παράδοση, διάταγμα: “Εί τις τω πατρί Επιφανίω της νήσου Κύπρου ουχ υπακούει διά των θείων λόγων εξερχέσθω (της Κύπρου) και όπου αν θέλη κατοικείτω”.

Η Εκκλησία της Κύπρου αλλά και η Καθολική Ορθόδοξη Εκκλησία γνώρισε στις μέρες του αγίου εποχή περισσής ευλογίας. Ήταν ο άγιος στο έπακρο αυστηρός και ασκητικός για τον εαυτό του. Τηρούσε με πολλή ακρίβεια τα της Εκκλησίας θέσμια. Αλλά και η ευαισθησία του στα ορθόδοξα δόγματα ήταν ανύστακτη. Είναι από τους πρώτους Πατέρες της Εκκλησίας μας, που διερμήνευε τον πραγματικό λόγο της διαφύλαξης της ορθόδοξης πίστης. Μπόρεσε και συνέλαβε την αληθινή έννοια του απαρέκκλιτου των θείων αληθειών. Ο Θεός, έλεγε, δεν χρειάζεται εμάς ως συνηγόρους του εναντίον των πάσης φύσεως αιρετικών. Γι' αυτό, τόνιζε, “ου συνηγορούμεν υπέρ της Θεότητος της ανενδεούς ούσης της ημών απολογίας. Αλλ' ευσεβώς νοούμεν και ευσεβώς λέγομεν, ίνα μή αποθάνωμεν”. Αυτή είναι πράγματι η ορθή εκκλησιολογική στάση: Η παραβίαση του ορθού δόγματος ασφαλώς και δεν πλήττει τον Θεό· αλλά αυτούς που δέχονται και διακηρύττουν την αίρεση· και στην περίπτωση αυτή οι συνέπειες για τον αιρετικό είναι η αποκοπή από την Εκκλησία και ο πνευματικός θάνατός του.

<http://bit.ly/131gNq8>